

Asia: VN/10556/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleistä lausuttavaa esityskokonaisuudesta

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki, yleistukilaki. Yleistuki olisi työttömyyden aikaisen perustoimeentulon turvaamiseksi tarkoitettu tuki ja tämän ohella ehdotetaan kumottavaksi työttömyysturvalain mukaista peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea koskeva lainsäädäntö. Pohjois-Karjalan työllisyysalueen mielestä tämä on hyvä muutos ja asiakkaillekin jatkossa selkeämpi, kuin on vain yksi haettava etuus useamman sijasta.

Yleistuen tarveharkinnassa täysimääräisen yleistuen kuukautta kohden lasketusta määrästä vähennetään 50 prosenttia siitä 16 §:n mukaisesti määrätystä tulojen osasta, joka ylittää 311 euroa kuukaudessa. Yleistuen määräytymiseen vaikuttavat kuukausittaiset tuloerät pyöristetään alaspäin täysiksi euroiksi siten, että täyden euron yli menevä osa jätetään huomioon ottamatta. Pohjois-Karjalan työllisyysalue pitää hyvänä asiana tulojen suojaosaa yleistuen määrää laskettaessa.

- Lausuttavaa esityksen vaikutuksista kotitalouksiin

Esityksen mukaan taloudelliset vaikutukset jäävät pieniksi ja lakiesityksen muutoksilla ei ole juurikaan vaikutusta tukien määrään henkilökohtaisella tasolla.

- Lausuttavaa esityksen vaikutuksista toimeenpanijoihin

-

- Lausuttavaa esityksen muista vaikutuksista

Julkisen talouden osalta on arvioitu olevan vain pienet vaikutukset yksittäisen kunnan etuuskuluihin. Myöskään varsinaiset työllisyysvaikutukset eivät ole suuret. Pohjois-Karjalan työllisyysalue toteaa, että lakiesityksen arvo on tukien selkeyttämisessä ja yksinkertaistamisessa nykyisestä.

- Lausuttavaa yleistukilain yleisistä säännöksistä (1 luku)

-

- Lausuttavaa yleistuen saamisen työvoimapolitiittisista edellytyksistä (2 luku)

Nykyisin seuraamukset ankaroituvat neliportaisesti työnhakijan laiminlyöntien toistuessa, eikä ensimmäinen laiminlyönti johda työttömyysturvaoikeuden menettämiseen. Jatkossa ensimmäisestä laiminlyönnistä asetettaisiin seitsemän kalenteripäivää kestävä korvaukseton määräaika.

Laiminlyöntien toistuessa työnhakija menettäisi oikeutensa työttömyysetuuteen toistaiseksi, kun nykyisin vastaava seuraamus asetetaan vasta laiminlyöntien toistuessa neljännen kerran vuoden kuluessa. Etuusoikeuden palauttamista sen lakkauttamisen jälkeen helpotettaisiin.

Pohjois-Karjalan työllisyysalue toteaa, että työttömyysturvaseuraamusten porrastuksen väheneminen ja tätä kautta yksinkertaistuminen on hyvä asia, koska nykyinen järjestelmä on ollut melko monimutkainen. Työvoimaviranomaisen näkökulmasta suunnitellut muutokset selkeyttävät tilannetta ja helpottavat työttömyysturva-asioiden käsittelyä asiakasprosessissa.

- Lausuttavaa yleistuen määräytymisperusteista (3 ja 4 luvut)

-

- Lausuttavaa yleistuen toimeenpanosta ja muutoksenhausta (5 ja 6 luvut)

-

- Lausuttavaa yleistuen tietojen saamista ja luovuttamista koskevista ehdotuksista (7 luku)

Edelleen tietojen käsittely vaatii tarkkarajaista ja täsmällistä määrittystä kohdistuen vain tarpeelliseen tietoon. Lakiesityksessä varmistetaan tiedonsaanti olennaisten toimijoiden kesken. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että arkaluonteisten tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään.

- Lausuttavaa yleistuen rahoituksesta (8 luku)

-

- Lausuttavaa yleistukilain ehdotetusta voimaantulosta (9 luku)

-

- Muuta lausuttavaa ehdotetusta yleistukilaista

-

- Lausuttavaa peruspäivärahaa koskevien säännösten kumoamista koskevasta ehdotuksesta

-

- Lausuttavaa työmarkkinatukea koskevien säännösten kumoamista koskevasta ehdotuksesta

-

- Muuta lausuttavaa työttömyysturvalakiin ehdotetuista muutoksista

Nykyisin täysin perusteettomien työhakemusten tekeminen voi johtaa korvauksettoman määrääjän asettamiseen vasta, kun työnhakijan laiminlyönnit ovat toistuvia. Lakiesityksessä esitetty muutos johtaisi siihen, että työnhakijan riski työttömyysturvaoikeuden menettämisestä koskisi jo ensimmäistä laiminlyöntiä. Tämän arvioidaan vähentävän täysin perusteettomien työhakemusten määrää.

Perusteettomien työhakemusten vähentämisessä on lisäksi merkitystä työnhakijan tekemien työhakemusten läpikäymisellä työnhakukeskusteluissa ja täydentävissä työnhakukeskusteluissa. Ensisijaisesti työnhakuvelvollisuuden täyttämistä seurataan verkkopalvelun kautta tehtävien työnhakijan ilmoitusten perusteella, mutta työnhakutoimia tulisi tarpeellisessa laajuudessa seurata myös työvoimaviranomaisen tavatessa työnhakijaa. Tässä yhteydessä tehtyjen hakujen tarkastelu liittyy työnhakuun tarjottavaan tukeen, mutta samalla tulisi puuttua täysin perusteettomiin työnhakuihin ja saattaa nämä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämisen ja hallintokeskuksen käsiteltäväksi.

Pohjois-Karjalan työllisyysalue ei katso ensimmäisen laiminlyönnin sanktioitavuuden vaikuttavan perusteettomien työhakemusten määrään. Asiakas voi nyt ja jatkossakin tehdä hyvin perusmallisia jopa huonoja hakemuksia riippumatta siitä arvioidaanko työhakemus perusteettomaksi vai ei. Emme myöskään pidä tarkoituksenmukaisena, että työvoimaviranomaisen tulisi työhakemusten osalta tarkentaa seurantaa asiakkaiden työnhakuvelvollisuutta koskien. Asiakkaille on jo nykyisin aina tarjolla työvoimaviranomaisen hankkimaa työnhakupalvelua tai muuta palvelua, jossa saa apua, vinkkejä ja malleja työhakemusten tekemiseen.

Esityksessä ei myöskään ole muita muutoksia työnhakuvelvollisuuden lieventämiseksi joten emme näe tällä olevan vaikutusta työhakemusten määrään.

- Lausuttavaa yleistuen saajalle järjestettävien työnhakukeskusteluiden jaksosta

Nykytilasta poiketen yleistuen saajan aktivointijaksoon sisältyvät työnhakukeskustelut tulisi esityksen mukaan järjestää aina lähtökohtaisesti kasvokkaisina tapaamisina.

Tämä tarkoittaa, että yleistuen saajan aktivointijaksoon ehdotetut muutokset tulisivat lisäämään asiakkaille järjestettävien kasvokkaisten tapaamisten määrää. Alle 25-vuotiaiden asiakkaiden kohdalla kasvokkaisten tapaamisten määrän kasvu on suurempaa kuin 25-vuotta täyttäneillä, sillä nuorten kohdalla yleistuen aktivointijakso alkaa huomattavasti 25-vuotta täyttäneitä asiakkaita aiemmin.

Pohjois-Karjalan työllisyysalue toteaa, että kasvokkaisten tapaamisten systemaattinen järjestäminen harvaan asutussa maakunnassa on jossain määrin hankalaa. Julkisia kulkuyhteyksiä ei välttämättä ole. Asiakkaat ovat tällöin myös taloudellisesti eriarvoisessa asemassa asiointimatkoista johtuen.

Erityisen tärkeää on, että asiakastietojärjestelmä (A-TMT) tukee näiden keskustelujen järjestämisen prosessia automaattisesti ilmoittamalla milloin aktivointijaksoihin kuuluvat keskustelut on tarpeen järjestää. Mikäli seurantaa joudutaan tekemään manuaalisesti se on hyvin työläs prosessi. Manuaalisenkin seurannan tueksi olisi oltava jonkinlainen laskuri, jotta asiaa voisi seurata, koska työvoimaviranomainen ei tällä hetkellä näe ollenkaan maksupäiviä, joihin tämä seuranta perustuu.

- Lausuttavaa yleistuen saajalle järjestettävien työnhakukeskusteluiden sisällöstä

Tässä esityksessä ehdotetaan muutoksia työnhakukeskusteluiden järjestämiseen alle 25-vuotiaille yleistuen saajille aikaisemmassa yleistuen saamisen vaiheessa kuin 25 vuotta täyttäneille yleistuen saajille. Ehdotuksen mukaisia keskusteluja myös järjestettäisiin enemmän alle 25-vuotiaille. Ehdotusten tavoitteena on vähentää työttömyydestä johtuvaa nuorten syrjäytymisriskiä sekä nuorisotyöttömyyttä. Lisäksi alle 25-vuotiaita yleistuen saajia koskisi kuntouttavasta työtoiminnasta annettuun lakiin ehdotettu muutos (lakiehdotus 18), jonka mukaan mainittua lakia sovellettaisiin aktivointisuunnitelman laatimiseen ja kuntouttavan työtoiminnan järjestämiseen työttömälle alle 25-vuotiaalle yleistukeen oikeutetulle, jolle on laadittu työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 38 §:ssä tarkoitettu työllistymissuunnitelma ja joka on työttömyyden perusteella saanut yleistukea vähintään 180 päivältä viimeisen 12 kalenterikuukauden aikana tai saanut ansiopäivärahaa enimmäisajalta.

Pohjois-Karjalan työllisyysalue toteaa hyväksi nämä esityksen panostukset nuoriin, alle 25-vuotiaisiin työnhakijoihin.

Esityksessä todetaan myös, että ensimmäisessä työnhakukeskustelussa tulisi asiakas ohjata palveluun velvoittavasti. Mikäli palveluohjausta ei voida tehdä tulee asiakkaalle järjestää täydentäviä työnhakukeskusteluja. Pohjois-Karjalan työllisyysalue esittää, että tässä yhteydessä palveluiksi tunnistettaisiin yhtä lailla työvoimaviranomaisen järjestämisen palveluiden lisäksi myös muut palvelut, kuten esimerkiksi kunnan vapaaehtoiset työllisyyspalvelut tai työllisyysalueella olemassa olevat työllisyyttä edistävät hankkeet.

- Muuta lausuttavaa työvoimapalveluiden järjestämislakiin ehdotetuista muutoksista

-

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

-

Laki yleisestä asumistuesta annetun lain 12 §:n 2 momentin muuttamisesta

-

Laki eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024–2027 annetun lain muuttamisesta

-

Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta

-

Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain muuttamisesta

-

Laki takuueläkkeestä annetun lain 19 §:n muuttamisesta

-

Laki kansaneläkelain muuttamisesta

-

Laki työntekijän eläkelain muuttamisesta

-

Laki yrittäjän eläkelain muuttamisesta

-

Laki maatalousyrittäjän eläkelain 32 ja 46 §:n muuttamisesta

-

Laki merimieseläkelain muuttamisesta

-

Laki julkisten alojen eläkelain muuttamisesta

-

Laki työtapaturma- ja ammattitautilain 141 §:n muuttamisesta

-

Laki maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain 97 §:n muuttamisesta

-

Laki asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa annetun lain 7 §:n muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Yleistukilainsäädännön johdosta tehtävät muutokset lakiin kuntouttavasta työtoiminnasta voivat vaikuttaa niiden henkilöiden lukumäärään, jotka tulevat mainitun lain soveltamispiiriin. Pelkkää työmarkkinatukea saaneiden asiakkaiden osalta muutos ei vaikuta asiakasmääriin. Sen sijaan nykyisin peruspäivärahaa saaneiden osalta muutos voi lisätä aktivointiehdon täyttävien asiakkaiden määrää.

Pohjois-Karjalan työllisyysalue toteaa, että kuntouttavan työtoiminnan ja aktivointisuunnitelmien järjestämisen resurssit sosiaalipalveluissa ovat jo tällä hetkellä vajavaiset. Lakiesityksen myötä on odotettavissa näiden palvelujen asiakasmäärän entisestään kasvavan, joten olisi tärkeää turvata myös sosiaalipalveluiden resurssit, jotta asiakkaiden palvelupolut etenevät suunnitellusti ja kohtuullisessa ajassa.

Laki maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä annetun lain 7 §:n muuttamisesta

-

Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

-

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta

-

Laki työsopimuslain 12 luvun 3 §:n muuttamisesta

-

Laki merityösopimuslain 12 luvun 3 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 45 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 2 ja 31 a §:n muuttamisesta

-

Laki tuloverolain 93 §:n muuttamisesta

-

Laki evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta annetun lain 60 §:n muuttamisesta

-

Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

-

Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 20 ja 21 §:n muuttamisesta

-

Laki ulosottokaaren muuttamisesta

-

Laki oikeudenkäynnistä vakuutusoidessa annetun lain 6 §:n muuttamisesta

4. Muuta lausuttavaa

Työttömyysturvalakiin ehdotetuissa muutoksissa 1 luku, 8 b §, Ansiopäivärahan maksaminen haettaessa työtä toisesta valtiosta. Työtön työnhakija, joka on perusasetuksen 64 artiklassa tarkoitetulla tavalla mennyt toiseen valtioon hakeakseen sieltä työtä, on oikeutettu saamaan toisessa valtiossa tapahtuvan työnhaun ajalta ansiopäivärahaa enintään kolmen kuukauden ajan.

Yleistukilaissa ei ole mainintaa, että työnhakua voisi tehdä samalla tavalla määrääjän verran etuutta menettämättä. Pohjois-Karjalan työllisyysalue toteaa, että tämä asettaa asiakkaat eriarvoiseen asemaan mikäli vain ansiopäivärahaa saavat työnhakijat voivat hakeutua työnhakuun ulkomaille kolmen kuukauden ajaksi menettämättä työttömyysetuuttaan.

Vartiainen Riikka

Joensuun kaupunki/työllisyyspalvelut - Pohjois-Karjalan työllisyysalue